

ORIJENTACIJE

EUHARISTIJA KAO SREDIŠTE I ZNAK ŽIVOTA ŽUPNE ZAJEDNICE

Ivan Cvitanović

Najteže je pisati o onome što je onima koji čitaju previše poznato. Takvim stvarima pripada i euharistija. Mi svećenici, katehete i časne sestre o njoj imamo svakodnevno iskustvo, ili bismo ga barem trebali imati. A opet, euharistija bi za nas trebala biti čudesna i središnja stvarnost naše vjerske egzistencije. Ona je za nas najbliža prisutnost Dalekoga i najveća transcendencija Prisutnoga. Pa ipak za nas ona može postati mehaničko ponavljanje običnog svakodnevnog iskustva utopljeno u svakidašnju sivu monotonost nedogađanja i navika u kojoj je zaboravljena novost prvog događaja u kojem se čovjeku daruje božanska ljubav.

S druge strane, njezina središnjost i beskrajna misterioznost njezine transcendencije nove su poteškoće u pokušaju da se euharistija logički razjasni i učini vidljivom običnom čovjeku. Vjerom se iskušava misterij, a življenjem se on uprisutnjuje. Ja o samom misteriju euharistije ne znam mnogo i ne želim govoriti. Zato ću u ovom svom izlaganju iznijeti *svoje iskustvo* euharistije kao središta i temelja župne zajednice te znakovitost onoga što ona u sebi sabire.

Upozoravam odmah na početku svog izlaganja da euharistija nije neki znak koji bi pokazivao da župna zajednica ovdje živi, pa bi se

po broju pričesti određivala životnost neke župe. Euharistija se ne bi nikada smjela tako shvaćati. Naprotiv, trebalo bi razmisliti koliko je znakovitost prisutna u mom življenju euharistije i koliko je moje življenje euharistije znak transcendentne stvarnosti.

Zbog ovih i sličnih razloga, ja ću svoje izlaganje podijeliti na dva dijela. U prvom ću govoriti o euharistiji kao središtu života u župnoj zajednici, dok ću u drugom dijelu govoriti o znakovima koje euharistija u sebi nosi i po kojima otkriva dubine svoga bogatstva, da bih na kraju iznio i neka svoja iskustva.

1. EUHARISTIJA KAO SREDIŠTE ŽUPNE ZAJEDNICE

Smatram jako važnim izričaj Koncila u Pastoralnoj konstituciji „Gaudium et spes”. Zato ću s njime i početi. Tamo stoji: „On (Krist) nam objavljuje da je Bog ljubav (1 Iv 4,8) i ujedno nas uči da je *nova* zapovijed ljubavi osnovni zakon ljudskog savršenstva pa, prema tome, i preobrazbe svijeta.

Gospodin je svojim ostavio *zalog* te nade i *popudbinu* tog putovanja: sakrament vjere u kojem se plodovi prirode što ih je čovjek uzgo-

jio *pretvaraju* u njegovo slavno tijelo i krv. To je *večera bratskog zajedništva*, anticipacija nebeske gozbe" (Gaudium et spes, br. 38).

Iz gornjeg opisa euharistije očito je da je ona središte župne zajednice. Euharistija je izvorište i konačni cilj u kojem se zbiva „večera bratskog zajedništva”, te nam se tako kroz božanski „zalog” daruje „popudbina” na opasnom životnom putu življenja čovjštva na kojemu se od nas zahtijeva da oživotvorimo „novu zapovijed ljubavi”. Tu se misterij pretvorbe nastavlja događati kako je Krist želio: Ovo činite meni na spomen!

Da je euharistija istinsko središte župne zajednice, očito je iz slijedećih naznaka:

a) *Euharistija je otkriće nove zapovijedi ljubavi* koja je „osnovni zakon ljudskog savršenstva”.

Da je ljubav „osnovni zakon ljudskog savršenstva”, o tome nema spora; to prihvaća svatko. Pitanje je samo: zašto bi euharistija bila ponuda i otkriće *nove zapovijedi ljubavi*? *U čemu je njezina novost*? Kakav je odnos kršćanske ljubavi prema općeljudskoj ljubavi? I da li uopće tu ima neke razlike?

Istina je da su već stari Grci u svojoj silnoj intelektualnoj znatiželji uspjeli otkriti temelje prave ljubavi, o čemu nam svjedoči Platonova „Gozba”. Tamo je ljubav definirana kao radanje u ljepoti dušom i tijelom s čežnjom da to potraje vječno. Ona se rađa u odnosu, u erotskom porivu, gdje svi oni koji u ljubavi sudjeluju po ljubavi, u ljubavi i od ljubavi rastu, bogate se i ispunjavaju se radošću. Plotin će čak ustvrditi da je sve ono što je lijepo, dobro i istinito proizašlo po ljubavi u emanacijskom procesu iz Jednog (Boga!). Iako je on bio poganin i protivnik kršćanstva, te su njegove teze blize kršćanstvu.

Gdje je novost kršćanske ljubavi i u čemu se ona sastoji?

Kako je vidljivo iz gornjih natuknica, i izvan kršćanstva postoji prava ljubav. Ona se zamišlja kao vječni kristalizacijski proces u kojem se ljudi radaju tako da sebe drugome poklanjaju (zato treba biti bogat – Por!) i da drugoga primaju (zato treba biti siromašan – Penija!), a da ujedno sebe ne izgube i drugoga ne okradu. Otuda proizlazi odgovornost i briga za drugoga,

ali i za samoga sebe. Čak se tu nazrijeva i ljubav prema neprijateljima. Sjetimo se samo Lao Tsceove maksime: „Uzvrćaj mržnju vrlinom!” I izvan kršćanstva se sluti da je ljubav transcencijska. Kod Platona je bog Por otac Erosa, a kod Plotina ljubav iz Jednog emanira. Ipak je to sve različito od kršćanskog shvaćanja ljubavi – agape!

U novoj zapovijedi ljubavi, koju nam nudi Krist po euharistiji, događa se nešto nečuveno: Krist se nama poklanja tako da nas uzdigne na svoju božansku razinu kako bi i naša ljubav imala božansku težinu. Čovjek ne postaje demon, biće između Boga i čovjeka, neki „drugorazredni bog”, kako je mislio Platonov Sokrat, niti je ljubav onečišćena po svom emanacijskom spuštanju ka materiji, kako je mislio Plotin, već je ona za kršćanina milosni dar osobi čovjekovoj po kojem čovjek ostajući i dalje čovjekom i osobom postaje božanski partner, i u tom divnom misterioznom odnosu sve ljude dobiva za braću a Boga za oca! Euharistija je sakramentalni oblik te božanske ljubavi! To je istinska AGAPE!

b) *Euharistija je i zalog nade* da će se punina božanske ljubavi prema nama u nama ostvariti u nebu. Taj je zalog učinjen utjelovljenjem, manifestiran u dvorani Zadnje večere, potvrđen na križu, početno i temeljno ostvaren u Kristovu uskrsnuću. Zalog je beskrajan i zato je naša nada realna. Taj božanski zalog je dar, on je s naše strane potpuno nezaslužen, pa zato nije neskromno da se nadamo i njegovu konačnom ostvarenju u nebu.

c) *Euharistija je i popudbina* našeg putovanja u nebo. „Tko bude jeo moje tijelo i pio moju krv, neće umrijeti nikada” (Iv 6,58) – tako je Krist govorio. Na životnom putu uvijek su moguća zastranjenja. Euharistija će nas čuvati da se ne izgubimo, da ne zalutamo, jer, govorio je Čuangce: „Ma kako neke male stvari sakrili u veće, uvijek će postojati mogućnost da ih izgubimo. Ali ako čitavom svemiru povjериš ono što pripada svemiru, odatle neće biti nikakve mogućnosti za bijeg.” Kad po euharistiji prebivamo u Kristu, onda nema mogućnosti zastranjenja.

Ali euharistija nije puka pružena mogućnost

za sigurno putovanje u nebo. Ona je i hrana na tom životnom putu i nepresušni i stalni izvor ljubavi.

d) *Euharistija je večera bratskog zajedništva.* Ovdje je naglasak postavljen na riječ „bratskog” To nije večera na kojoj se čovjek samo hrani kruhom i pije vino – to bi bio samo biološki oblik ljudskog zajedništva, gdje se čovjek susreće s čovjekom u istinskom susretu punina, gdje čovjek kroz igru darivanja sebe i primanja drugog ostvaruje šansu svoga vlastitog rasta. Bratsko je zajedništvo najviši oblik ljudskog zajedništva, jer ono uključuje sve ostale oblike zajedništva, a iskazuje se u činjenici da mi po euharistiji postajemo djeca Božja, pokristovljene osobe, da bi naše međusobno zajedništvo po božanskoj milosti sakramenta euharistije postalo predokus i participacija božanskog zajedništva. To je darovano zajedništvo u kojem Bog ima ulogu darovatelja i posrednika, ali u kojemu ja ipak ne gubim svoju osobnost, već je maksimalno ostvarujem. To je misterij ravan misteriju utjelovljenja.

e) I na kraju dolazimo do središnjeg događaja euharistije, do *pretvorbe* (skolastički iskazano: transsupstancijacije!). Ovdje bi bilo jako pogrešno ispustiti iz vida činjenicu koja je zrela skolastika jako isticala, to je da su kruh i vino postali tijelo i krv Kristova, što je Crkva oduvijek prihvaćala. No, ne smije se na tome stati. Kruh nije postao tijelom Kristovim da bude samo promatran, štovan i obožavan, već da *bude pojeđen*. To jedenje nije samo uzimanje hrane za tjelesni život, niti je to samo uzimanje duhovne hrane za život duše, već je to komunikacijski oblik našeg sjedinjenja s Kristom. To je mistični oblik našeg pobožanstvenjenja. Zato je euharistija stvarno središte i ishodište čitavog života župne zajednice.

2. ZNAKOVITOST EUHARISTIJE

Ne bih se složio s mišlju da se euharistija promatra kao znak života župne zajednice. Naime, znak je uvijek nešto nepotpuno što označava potpuniju stvarnost. Zato, tek autentični život župne zajednice može biti znakom euharistije, a nikako ne obratno! Euharistija orijentacije

može biti i znak, ali to je znak našeg istinskog budućeg življenja u Kristu! Zato samo puko primanje pričesti još nam malo ili ništa ne govori o samoj euharistiji, i učestalost pričješćivanja ne može biti sigurnim znakom života župne zajednice.

Naprotiv, budući da je euharistija misterij, to možemo potražiti ljudske znakove u tom misteriju kako bismo mogli barem naslutiti njegovo prisustvo. Tim više moramo tako postupiti kad znamo da je i sam Krist euharistiju svjesno povezo s prekrasnim znakovima. Izgleda, štoviše, da su ti znakovi jako važni za samo prisustvo euharistije. I skolastika nas uči da je Krist prisutan u euharistiji u onoj mjeri i samo dotle dokle je prisutan i Z N A K! Zato ustanoviti prisustvo znakova koji euharistiju označavaju u određenoj župnoj zajednici ujedno znači pokazati na moguće pa, po tome, i stvarno prisustvo euharistije, odnosno Krista u toj župnoj zajednici. I kao što je Krist birao znakove pod kojima će biti prisutan u euharistiji, tako i ja, odnosno župna zajednica, moram ostvariti te iste znakove kako bi na taj način surađivao s Kristom. To je zato jer je sve ono što je u euharistiji znak i znakovito imanentno i naše, ili barem transcendentno na humani način, odnosno primjetljivo za čovjeka. Moj trud oko toga da učinim znakovitijom euharistiju nimalo nije nevažan. Dapače, on je, na svoj način, subitan, čak – presudan. Istina je da je euharistija za mene, ali i za nas, i moje sudjelovanje u onome „za nas” odvija se samo po znakovima. Dapače, i ja sam po euharistiji moram drugima postati znakom euharistije.

a) *Svetkovina oslobođenja*, to je prvi znak koji je Krist preuzeo u euharistijsko slavlje i dao mu dublje značenje. Nije slučajno što je Krist izabrao židovsku Pashu kao vrijeme ustanovljenja euharistije. Isto tako, Krist je ustanovio euharistiju za vrijeme večeravanja Pashe i unutar samog njenog obreda. To je znakovito. Žrtveno janje i oslobođenje iz Egipta te mana kao pustinjska hrana, sve to biva znakom euharistije. Kristova žrtva na križu konačno će nas osloboditi, pa će tako njegova vidljiva patnja biti znakom njegove ljubavi, a ljubav je Kristova središnja tema euharistije. I naša nacionalna

povijest ima jedan otkupiteljski smisao u kojem se nazire Kristovsko oslobođenje. Zato je i ona euharistijskim znakom. I naša vlastita patnja i naše vlastite boli imaju iskupiteljski karakter i tako bivaju znakovite za svetkovanje euharistije. Svako oslobađanje čovjeka znakom je djelotvornosti i prisustva euharistije – LJUBAVI!

b) *Kruh i vino*, plodovi žuljevitih ljudskih ruku i svagdanja čovjekova hrana, bivaju znakom Kristova prisustva među nama. Kruh i vino nisu samo simboli hrane i veselja, radosti, već su oni ujedno i znakovi čovječje aktivnosti i prisustva u čudu i tajni radosti življenja. Tako biva rad simbolom i znakom euharistije. Stvaralački odnos prema prirodi i prema ljudskom rastu te svaki oblik oslobođenja i otklanjanja otuđujućih stvarnosti postaje tako znakovit po svome stvaranju polja ljubavi. Kruh je ono što trebaju gladna usta, a ona su i nas gladna, i mi se moramo drugima dati.

Vino je znak radosti. I gdje nema radosti, tu nema ni ljubavi, jer se ljubav nužno radošću očituje. Zato u onim župnim zajednicama gdje se ne događaju stvaralački susreti iz kojih proizlazi istinska radost, gdje čovjek nije gospodar i aktivni tvorac svoje vlastite sudbine, tu je i prisustvo euharistije problematično, ili barem nedovoljno znakovito.

c) *Obred*. Nije na odmet razmisliti zašto je Isus ustanovio euharistiju baš unutar najsvetčanijeg židovskog obreda – obreda svetkovanja Pashe.

Čovjek je biće obreda. On razumije svijet kroz slijed pravilnih ponavljanja ili događaja koji jedan na drugi upućuju. I kao što sunce svaki dan izlazi i zalazi i opet se vraća, i kao što se mijenjaju godišnja doba, tako je čovjek čitav život spreman živjeti kroz obred. On tako u nadi može očekivati NOVO, koje nikada nije potpuno novo, jer ga je srce svečano očekivalo, kao što čeka zaručnica svoga dragoga. Novo ne smije doći prerano, jer će nas onda prestrašiti i naći nespremne da ga istinski doživimo; ne smije zakasnuti da ne bismo zbog njegova nedolaska i zakašnjenja očajavali. Zato je potreban obred. A obred nastaje iz ponavlnog iskustva u koje svaka nova ljubav unosi

nešto svoje. Tako je i obred svetkovanja Pashe nastao kroz dugu i mučnu židovsku povijest. U tom obredu nataložilo se vjekovno iskustvo. Krist taj obred ne briše, već u njega unosi svoju LJUBAV! Dapače, on na Zadnjoj večeri ima ulogu koju obred zahtijeva, i to jako svečano i dostojanstveno, ne brišući i ne preskačući ništa, i u njega umeće euharistiju. I danas euharistija mora biti znakovita po obredu, i gdje nema obreda, gdje se on nerazborito i nepotrebno odbacuje, tu se dovodi u sumnju i sama euharistija.

Obred je i svečan, jer je on i najava svetog i objavljivanje svečanosti. On po svojoj stalnosti, zakonitosti i neovisnosti o subjektu koji ga izvodi najavljuje TRANSCENDENTNOG! Stoga i nije čudno što svi oni koji žele da ih tretiramo ozbiljno, upotrebljavaju obred. Uostalom, obredom se koriste svi ljudi.

d) *Zajedništvo*. Kad je o zajedništvu riječ, onda treba biti jako oprezan. Krist je govorio u svojoj velikosvećeničkoj molitvi: „Kao što si ti, Oče, u meni, i ja u tebi, tako neka i oni u nama budu jedno, da svijet vjeruje da si me ti poslao” (Iv. 17, 21). Iz toga je jasno da je zajedništvo vjernika znak da su oni s Kristom, da su oni u Kristu. Izvan toga znaka svijet neće tako lako povjerovati u Krista. Ali o kakvom je zajedništvu i jedinstvu ovdje riječ? To nije strukturalno zajedništvo u kojem oni koji u njega ulaze gube svoje dosadašnje kvalitete i dobivaju od preuzete strukture nove kvalitete. To nije ni biološko zajedništvo u kojem se viši oblik života hrani nižim, niti je to funkcionalno zajedništvo koje se uspostavlja zbog nekog izvanjskog cilja koji treba ostvariti. Istinsko ljudsko zajedništvo ima ponešto od svih tih nižih oblika zajedništva, ali je ono bitno drukčije. Ljudsko zajedništvo se ostvaruje u odnosu u kojem svatko koji u njega stupa unosi čitavog sebe, ali sebe ne gubi, i ujedno prima čitavog drugog onakvim kakav on jest, a da ga ujedno ne okrada. Ovo i ovako ljudsko zajedništvo jest znak onog još višeg oblika zajedništva, milosnog zajedništva, zajedništva euharistije, koje iz njega izrasta i koje se na njemu temelji.

e) *Ljubav*. Krist je govorio: „Ovo je zapovi-

jed moja: ljubite jedan drugoga kao što sam ja ljubio vas!" (Iv. 15,12.), i na drugom mjestu: „Novu vam zapovijed dajem: Ljubite jedan drugoga." (Iv 13, 24). Ljudska ljubav je najočitiji znak euharistije. Gdje je ljubav prisutna, tu je euharistija moguća. A ljubav je radanje života i čovječnosti u ljepoti i dobroti, u Bogu, i to i dušom i tijelom, ili bolje, čitavim čovjekom u nadi i želji da to potraje u vječnosti. Ljubav je dar čovjeku čitava beskrajna, dar osobe u kojoj se istinska osoba iskušava i kroz dar istinski afirmira. Ali taj dar drugoga ne smije zarobiti ni ugušiti. Ljubav je radost zbog iskustva drugoga, zbog otkrića drugoga koji je od mene bitno različit, koji je svoj i neponovljiv i kao takav za mene vječno otkriće novosti i radosti. Krist je govorio: „Nitko nema veće ljubavi od ove: položiti vlastiti život za prijatelje svoje" (Iv 15, 13). Zato je ljudska ljubav istinski znak Kristove ljubavi u koju po milosti i prerasta.

Zaključna misao. Sve je ovo nama svima jako poznato, a napisano je zato da bi nas podsjetilo i uvelo u slijedeće misli. Naime, ako sve ovo stoji, onda slijedi zaključak da mi u svome pastoralno-katehetskom postupku ne možemo, a niti smijemo tako postupati da naprosto nastojimo uvećati broj pričesti u župnoj zajednici i da po tome pokušamo ocijeniti život župne zajednice. Istina je da sakramenti djeluju „ex opere operato", da oni dijele milost i da je uvećavaju svima onima koji ih valjano primaju

i koji ne pružaju zapreku milosti da ona u njima raste. Ali i sakramenti, kao i sve ono što je barem jednim dijelom i ljudsko, pa makar to bili i sami znakovi s kojima se sakramenti dijele i s kojima se uvode u duhovno iskustvo čovjekovo, znaju nekako postati previše obični, izlizani pa čak možda i takvi da nam više ništa ne poručuju i ne daruju. Ako hoćemo da naša župna zajednica postane živa i da u njezinu središtu bude euharistija, što se očito podrazumijeva, onda trebamo u prvom redu u samoj župi nastojati *ostvariti znakove euharistije*: oslobođenje, rad, radost, obrede, zajedništvo i ljubav. To je pravi put. I ako želimo ocijeniti da li je neka katehetska zajednica živa ili ne, promotrimo da li su u njoj ostvareni gornji znakovi kojima se euharistija znakovito razotkriva.

Euharistija ni u kojem slučaju ne bi smjela biti sama potencirana niti u župnoj niti u katehetskoj zajednici. U najmanju ruku, paralelno s njom moraju se razvijati i svi ostali znakovi koji su bitni za manifestaciju euharistije. Zato obred prve pričesti mora postati znakovitiji, euharistijska praksa mora postati povezana s bratskom ljubavlju i zajedništvom, sa životnom ljudskom ljubavlju, s čitavom narodnom poviješću i s teškoćama i radostima vlastitog života. Znakove euharistije učinimo u svom vlastitom životu i u župnoj zajednici *prepoznatljivijima!*